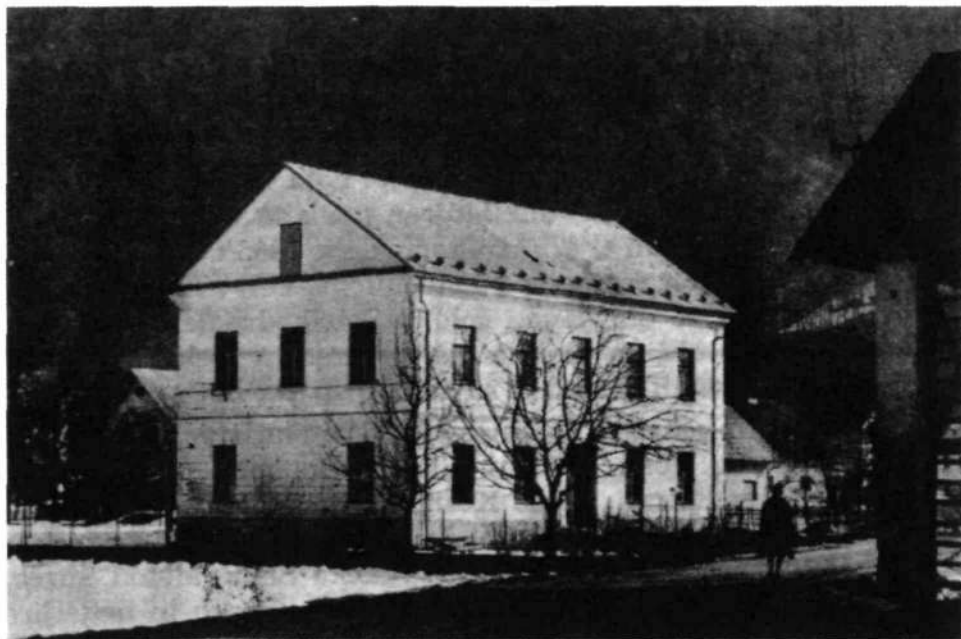


Mejniki v razvoju šolstva v občini Škofja Loka po 2. svetovni vojni do leta 1987

Brez znanja ni mogoče uresničevati zahtev po uspešnem gospodarjenju ter dohajati znanstvenega, tehničnega in tehnološkega razvoja.

Gospodarski razvoj, z razvojem znanosti in tehnike, se je v zadnjega pol stoletja začel iz prejšnje bolj ali manj enakomerne rasti skokovito dvigati. Da bi lahko sledili dosežkom znanosti in tehnike in da bi se mladi lahko aktivno vključevali v tehnološki proces dela ali v nadaljni študij, je bilo potrebno napraviti organizacijske in vsebinske premike v celotnem vzgojno-izobraževalnem sistemu.

Osnovni pogoj za uspešno vzgojno-izobraževalno delo so dobre materialne razmere. Stoletne šole v občini niso več ustrezale zahtevam sodobnega pouka, pa tudi prostorsko so postale pretesne.



Osnovna šola v Selcib, zgrajena l. 1890

OBČANI VOLILCI

**21.
aprila
1968**

bo v občini Škofja Loka

REFERENDUM

**za uvedbo samoprispevka
za gradnjo novih šol**

**Glasujmo
za nove šolske prostore
za lepšo bodočnost
naših otrok**

Pomanjkanje učnih prostorov, predvsem v večjih krajih občine, sta povzročili predvsem gostejša naseljenost industrijskih krajev in reorganizacija šolske mreže. Z izboljšanjem materialnih razmer so prebivalci občine Škofja Loka s pričetkom leta 1968 na sejah krajevnih skupnosti in občinske skupščine začeli razpravljati o uvedbi samoprispevka za gradnjo novih šol. Na temelju obsežne analize o stanju šol in s tem v zvezi o njuni izgradnji novih objektov je skupščina občine Škofja Loka takole obvestila prebivalce:

Na nedeljskem referendumu so občani dokazali visoko zavest o pomembnosti rešitve problema skrajno zastarelih in nepriemernih šolskih prostorov. Od vseh volilcev – 16.943, kolikor jih je bilo v občini, se je referenduma udeležilo 13.928 ali 82,2 %.

Iz sredstev samoprispevka in iz drugih vzporednih virov so bile zgrajene nove osnovne šole: Ivana Tavčarja v Gorenji vasi, Ivana Groharja v Škofji Loki, nova telovadnica v Osnovni šoli Prešernove brigade v Železnikih in štiri učilnice v Osnovni šoli Cvetka Golarja na Trati.



Osnovna šola Ivana Tavčarja v Gorenji vasi

Z izgradnjo teh objektov so bile dane možnosti za sodoben pouk in za razne druge oblike pedagoškega dela, kot so podaljšano bivanje, interesne dejavnosti, dopolnilni in dodatni pouk.

Potrebe po novih prostorih so se v tem obdobju pokazale tudi na področju predšolske vzgoje. Vzgojnovarstvene organizacije so v preteklosti sprejemale otroke predvsem zaradi zaposlenosti staršev. V tem času pa je dobivalo bivanje otrok v teh ustanovah že tudi izobraževalni pomen.

V šolskem letu 1968/69 so bile v občini tri vzgojno-varstvene organizacije: na Novem svetu, Trati in v Železnikih. Njim sta se v naslednjih letih pridružili še vzgojno-varstveni organizaciji v Žireh in v nekdanji osnovni šoli v Klobovsovi ulici.

Ker so bile tudi v teh vzgojno-varstvenih ustanovah izkoriščene in normativno prekoračene prostorske možnosti, je skupščina delegatov krajevne skupnosti Škofja Loka 29. aprila 1976 sprejela program referenduma, ki je med drugimi objekti vključeval tudi gradnjo novega vrtca v Podlubniku, gradnjo športnega centra na Podnu in športnega igrišča ob Osnovni šoli Cvetka Golarja na Trati.

Ceprav v tem obdobju ni bil najprimernejši čas za uvedbo samoprispevka, so se krajanje Škofje Loke kljub vsemu 30. maja 1976 na referendumu odločili za gradnjo teh pomembnih objektov.

Tako so s samoprispevkom in iz drugih virov v naslednjih letih zrasli nov vrtec »Najdihojca« v Podlubniku, športna dvorana na Podnu in igrišče ob Osnovni šoli Cvetka Golarja na Trati.

Z družbeno preobrazbo vzgojno-izobraževalnega sistema leta 1976 so se znova pojavile prostorske težave v osnovnih in srednjih šolah. Ta stiska se je v večini primerov izražala v dvoizmenskem ali celo triizmenskem pouku, kar je bilo naporno tako za učence kot izjemno tudi za učitelje. Pojavila so se tudi razmišljanja o uvažanju celodnevni osnovnih šol (COŠ) v nekaterih krajih občine.



VVE »Najdihojca«, velika stavba s prostori za približno 250 otrok in velikim igriščem, ki se razprostira do reke Selščice

Za razrešitev te problematike so se prebivalci občine 22. junija 1980, sedaj že tretjič na referendumu, odločili za izgradnjo štirih osnovnih šol, ene telovadnice, treh športnih igrišč in za prenovo ali dograditev trinajst centralnih in podružničnih šol.

V glasilu osnovnih šol v občini Škofja Loka je v zvezi z uvedbo samoprispevka takratni predsednik občine, Viktor Žakelj, objavil naslednje obvestilo:

Občan,

kdor si že: delavec ali kmet, mladec ali starec, mati ali dekle, prelistaj to pisanje! Pišejo ti mladi ljudje, tisti, ki bodo jutri poskerbeli, da boš človeka vredno preživel jesen svojega življenja.

Pravijo, da si moder, ker si oče, ker si mati, ker si starejša sestra ali brat. Ti ustvarjaš, deliš in upravljaš. Jib boš razočaral?

Vem, da ne boš. Te že vidim, da listaš? Že bereš. Nekam čudno so se Ti zalesketale oči. Zmajaš z glavo. Kaj neki premišljuješ? Ah... Tvoja roka navajeno zamahne. Minilo je.

Naša občina je v zadnjih letih dosegla velik napredek. Po gospodarski rasti sodimo med deset najbolj razvitih občin v naši republiki. Na doseženo smo lahko resnično ponosni. Hkrati pa moramo priznati, da je bil naš razvoj v mnogočem enostranski. To potrjujejo tudi razmere v našem šolstvu. Učenci se drenjajo v drugih in tretjih izmenah, prostori so mnogokje stari, včasih tudi za bivanje nevarni, opremljenost pa ne ustreza sodobnim zahtevam pouka. Razmere terjajo pospešeno reševanje zatečenega stanja. V naslednjem planskem obdobju bo treba zbrati nekaj nad 40 starih milijard din za dostojno sanacijo opisanih razmer. kako tretjino potrebnih sredstev bo nujno treba zbrati, tako kot delajo v večini slovenskih občin, s pomočjo samoprispevka.

To je vsa resnica.

Le premišluj bralec, ne bom te motil. Vem, da si sit dolžnosti, včasih že tudi pravic. Je že tako, da se človek lahko tudi belega kruba preohje. Pa vendar, če natančno premisliš, je pa že bolje, da si sam odmeri obveznost, kot pa da to stori namesto tebe država.

Če so Te naše utemeljitve prepričale, tedaj 22. junija daj svoj Da, če ne, povej, kako drugače.

Na podlagi te odločitve so bile zgrajene ali obnovljene in prostorsko povečane osnovne šole: Petra Kavčiča Škofja Loka, Cvetka Golarja Trata, v Selcih, Lučinah, Davči, Lenartu, Javorjah, Žireh, Sorici, Bukovščici, Poljanah in Center srednjih šol »Borisa Zihlerla« v Škoflji Loki.

V letu 1979 pa so bili tudi v Centru slepih in slabovidnih »dr. Antona Kržišnika« v Škofji Loki za potrebe srednje šole zgrajeni novi objekti. V njih šola izobražuje za poklica telefonista in administratorja, usposablja za delo v kovinski in lesni stroki, ter zagotavlja varstvo slepim in slabovidnim osebam.

S pogledom na vse te šolske objekte s svetlimi učilnicami, opremljenimi z naj-sodobnejšimi učnimi pripomočki, s knjižnicami in večnamenskimi prostori, lahko danes trdimo, da sodi Škofja Loka še vedno med pomembnejše šolske okoliše v Sloveniji. Za vse te pridobitve pa gre zahvala v prvi vrsti prebivalcem skupne občine v preteklosti, ki so se v kratkem času trikrat odločali za gradnjo šolskih objektov in se vsakokrat odločili »ZA«.



Nova osnovna šola v Selcib

V teh novozgrajenih ali obnovljenih šolah je potekalo življenje in delo učencev in učiteljev od predšolske vzgoje, osnovne šole do srednje šole.

V zakonu o vzgojno-varstveni dejavnosti je bilo zapisano: *«Predšolska vzgoja je temelj za nadaljno vzgojo in izobraževanje. S pripravo otrok na osnovno šolo se vzgoja in varstvo predšolskih otrok povezujeta z osnovno šolo v enovit in neprekinjen vzgojni proces.»*

Dejavnost sama je v zadnjih letih zelo hitro napredovala tako po obsegu kot po kakovosti. Napredek se v letu 1987 odraža v 49 % vključenih otrok v zadnjem letu pred vstopom v osnovno šolo.

Širjenje mreže vzgojno-varstvenih organizacij v občini v letih 1976 do 1987 je bilo naslednje:

Šolsko leto	Število varuhov	Število otrok	Število oddelkov	Število vzgojiteljev	
				v VVO	v varstvu
1976/77	36	786	–	32	21
1979/80	55	1074	12	59	38
1986/87	63	1302	–	71	43

Vzgojno-varstvene organizacije so postajale središča vzgoje in varstva otrok v krajevnih skupnostih. Svoje delo so načrtovale v letnem delovnem načrtu, neposredno uresničevanje programa pa s trimesečnimi vzgojnimi programi ter tedenskimi in dnevnimi pripravami na vzgojno delo.



Malčki iz »Najdihojce« na dopoldanskem sprehodu

Nadgradnja vzgojno-varstveni dejavnosti je *osnovna šola*. Ena prvih pomembnih prelomnic v razvoju te šole v tem času je bila *šolska preobrazba*. Ta se je začela leta 1958. Z njo je prišlo do ukinitve dotedanjega dvotirnega sistema na področju obveznega šolanja. Osnovna je bila torej enotna osnovna šola. Nudila naj bi vsem učencem čim boljše možnosti za njihov osebni razvoj. Vzgojno-izobraževalne vsebine so bile dopolnjene še z novimi oblikami, kot so: dopolnilni in dodatni pouk, različne interesne dejavnosti in podaljšano bivanje. S temi oblikami je šola prevzemala večjo skrb za učni uspeh, prehrano in vzgojo učencev.



Biološki krožek: delo učencev na vrtu osnove šole v Poljanah

Prizadevanja za uresničitev reformnih ciljev so se pokazala v zmanjšanju generacijskega osipa učencev. Za prikaz tega naj navedem osip za štiri letna obdobja na Gorenjskem:

Šolsko leto	Generacijski osip	Letni učni uspeh (%)
1963/64	46,7	87,4
1973/74	20,8	97,5
1979/80	6,4	98,5
1985/86	7,0	96,9

Enotna osemletna osnovna šola je iz leta v leto prevzemala vse več nalog in odgovornosti ter tako razširjala svojo dejavnost. Nekatere od teh šol so na osnovi možnih pogojev za uspešno izvajanje raznih dejavnosti prešle v *celodnevno osnovno šolo* (COŠ). Prva na Gorenjskem je v šolskem letu 1974/75 prešla na celodnevno življenje in delo Osnovna šola »Josipa Broza Tita« v Predosljah, in to s 416 učenci.

V občini Škofja Loka pa so se v COŠ vključile naslednje osnovne šole:

Osnovna šola	Št. oddelkov	Št. učencev	COŠ od:
Ivana Tavčarja v Gorenji vasi, PŠ na Sovodnju	2	39	18. 04. 1977
Prešernove brigade v Železnikih, PŠ v Dražgošah	2	20	05. 02. 1979
B. Ostrovrharja v Škofji Loki	6	43	02. 11. 1981

V šolskem letu 1981/82 so te šole dosegle učni uspeh 99,25 %, kar je bilo za 0,75 % bolje od uspeha drugih osnovnih šol.

Leta 1976 je sledila *družbena reforma*. Ta pa je v samih temeljih spreminjala ves sistem vzgoje in izobraževanja, in to od vzgojno-varstvene organizacije do univerze. Pred osnovno šolo je postavila še nove naloge. Razvijala naj bi se kot odprt družbeni, vzgojno-izobraževalni, kulturni in telesnokulturni center.

Temeljni dokument, na tem je temeljilo delo vsake posamezne šole, je bil program življenja in dela osnovne šole. Obsegal je smernice za delo osnovne šole, predmetnik, učni načrt osnovne šole in učne načrte za fakultativne predmete. Število učencev v občini je iz leta v leto naraščalo, in to predvsem v okoljih, kjer so nastajala nova stanovanjska naselja. Tako je bilo v letu 1980/81 v 177 oddelkih 4727 učencev, od tega 420 v podaljšanem bivanju, 59 pa v COŠ. Leta 1986/87 pa je že bilo 193 oddelkov s 5060 učenci. Od tega števila jih je bilo 427 v podaljšanem bivanju in 149 v COŠ.

S povečanjem števila učencev so se kazale tudi večje potrebe po novih pedagoških delavcih. Od 255 v šolskem letu 1980/81 se je število povečalo na 294 v šolskem letu 1986/87.

Takratni predlogi nadaljnega razvoja osnovne šole so temeljili na naslednjem: »Šola naj bi obranila značaj splošnoizobraževalne šole, ki zagotavlja vsem občanom

splošno izobraževalni družbeni standard in splošno razgledanost, nujno za življenje. Hkrati pa naj bi učencem omogočala, da lahko bolje izrazijo svoja nagnjenja, interese in sposobnosti.»

V letu 1980 smo pričeli s postopnim uvajanjem preobrazbe srednjih šol. Z uvedbo novih vzgojno-izobraževalnih programov v šole so bili doseženi naslednji rezultati in premiki v praksi:

- večje povezovanje vzgoje in izobraževanja z združenim delom,
- večja skrb združenega dela in celotne družbe za potrebe izobraževanja,
- dvig splošne izobrazbe učencev (v prvem in drugem letniku srednjih šol),
- večji vpis mladine v srednje šole,
- okrepitev vzgojne vloge z uvajanjem obveznih dejavnosti.

Mreža srednjih šol v občini je v veliki meri temeljila na organiziranosti srednjega šolstva v prejšnjem, predreformnem obdobju.

Tabelarični prikaz števila šol in učencev ob začetku šolskega leta 1986/87 je naslednji:

Šola	Št. oddelkov	Št. učencev	Izdelalo (%)
Srednja kovinarska in cestnoprometna šola Škofja Loka	24	761	96,2
Srednja lesarska šola Škofja Loka	22	605	89,6
Srednja družboslovno-jezikovna šola Škofja Loka	14	500	94,4
Skupaj	60	1866	93,4



Šolski center srednjih šol v Škofji Loki

Pouk so šole organizirale na podlagi veljavnih predmetnikov in učnih načrtov. Zaradi velikega števila učencev vozačev (1093 ali 57,3 %) so si šole prizadevale organizirati pouk v dopoldanskem času. Tudi število pedagoških delavcev se je v teh šolah povečalo od 74 v šolskem letu 1980/81 na 134 v letu 1986/87).

Zaključne misli

V razvoj, življenje in delo vzgoje in izobraževanja v občini Škofja Loka sem bil v vsem tem obdobju vključen kot učitelj, ravnatelj, pedagoški svetovalec in predstojnik Zavoda za šolstvo, organizacijske enote Kranj za območje Gorenjske. Morda bi pričakovali hitrejši razvoj in kvalitetnejše dosežke, vendar tu velja dejstvo: *«Vzgoja in izobraževanje sta dolgotrajen proces. Zato ju ne smemo gledati in ocenjevati kot dokončen rezultat, marveč kot živ in dinamičen proces, ki ga je potrebno stalno razvijati in dopolnjevati.»*

Naj svoje misli zaključim z besedami: *«Vzgoja in izobraževanje sta zahtevno in neločljivo opravilo, toda plemenito in lepo delo.»*